

I. În împrejurimile Devei *relieful* — element de bază pe care se așază vegetația — prezintă următoarele, sumare, caracteristici și unități:

1. În vestul și sud-vestul Devei sînt ramificațiile, între 350—770 m, ale Munților Poiana Ruscăi în care apar evidente:

1.1. Măgurile vulcanice (tertiare și cu altitudine de peste 650 m) cu nivele între 550—500 m și 400—450 m. Ele sînt despărțite între ele prin glacisuri și înșeuări petrografice (glacisurile sînt relativ netede).

1.2. *Suprafața de 350 m*, ce se întinde ca o prispă piemontană de glaciis pe toată bordura estică și sud-estică a masivelor andezitice. Conurile de dejecție îngeminate, materialul de glaciis acoperă roca mumă. Caracteristică îi este fragmentarea torențială a reliefului cu urmări asupra expoziției versanților.

2. La poalele ramificațiilor Munților Poiana Ruscăi se continuă relieful din zona depresionară Hațeg — Mureș cu:

2.1. *Glaciisul Devei*, ca o suprafață înclinată, de eroziune și acumulare (la baza pantei), fragmentată de torenții care-și adîncesc canalele în propriile conuri de depunere. În amonte se leagă cu suprafața de 350 m, iar pantele inferioare, îndulcite, coboară în lunca Mureșului.

2.2. *Terasele*: T1 (5—6 m) apare ca petece la Rapolt, Simeria, Tîmpa și în fragmente pe dreapta Mureșului; T2 (8—12 m) înconjoară interfluviul Cerna — Strei; T3 (18—22 m) este bine evidențiată între Sîntuhalm și Deva; T4 (27—32 m) se prezintă ca un cîmp larg pe interfluviul Cerna — Strei; precum și de la Sîntuhalm la Deva; T5 (45—50 m) pe interfluviul amintit este orientată N-S ca un cîmp ușor ondulat, avînd corespondent și pe dealul Paiului; T6 (80—90 m) are pe interfluviu cea mai largă dezvoltare, apărînd evidentă și bine dezvoltată și la SE de Deva pe Dealul Paiului. În nordul Mureșului măgurile de 300 m sînt martorii T7 de 110—120 m.

2.3. *Lunca Mureșului și contactul cu lunca Cernii*. În lunca Mureșului se disting longitudinal, 3 fișii: *lunca joasă*, inundabilă, cu aluviuni nisipoase; *lunca înaltă*, mai ridicată cu 2—3 m, are cea mai mare extindere, este neinundabilă; *lunca de sub terase*, a cărei morfologie cuprinde conuri de depunere ce o parazitează (mai ales pe dreapta Mureșului), glacisuri de contact și zone depresionate cu mlaștini sau exces temporar de apă. În dreptul localității Sîntandrei lunca Mureșului, la contactul cu lunca Cernei, este parazitată de un larg con de depunere al Cernei care a acoperit pe mari întinderi, vechile soluri ale luncei Mureșului. Glacisuri de contact și zone depresionare cu mlaștini sau conul de depunere al V. Ursului o parazitează împingînd valea Cernei spre dreapta.

II. *Apa freatică* are diferite adâncimi în funcție de relief și adâncimea stratului impermeabil. Pe *versanți* și pe *terase* apa freatică se găsește între 3—10 m. În *luncă* se întâlnesc 3 zone distincte de adâncime a apei freactice: a. în *zona de contact a luncii cu versanți*, pe coluvii, apa are între 8—14 m adâncime, iar în depresiunile de tasare între 0,20—0,60 m sau chiar la suprafață creind mlaștini; b. *zona luncii înalte* are ape freactice la 2,5—3 m, uneori la 4—5 m adâncime, c. *zona luncii joase* are diferențiat apa freatică la 1,2—2 m în zonele depresiunare cu areal mai extins și la 40—120 cm adâncime sub vechile meandre și brațe moarte.

III. Exceptând caracterizarea climatică dată de materialul oferit de stațiunea Săulești-Deva, pe care din lipsa spațiului redacțional nu le mai discutăm, urmărim aspectul de relief și expoziție, profilul pantelor și altitudinea în zona Devei și desprindem câteva regiuni topoclimatice:

III.1. *Topoclimatul măgurilor vulcanice împădurite*, cu un plus de umiditate și scădere vizibilă a temperaturii (în medie cu 1—2°) aduse de o circulație intensă a aerului vestic (care se canalizează între măguri coborînd pe glacis) și de contribuția pădurii, care atrage un plafon jos de nori.

III.2. *Topoclimatul Bejan-Almaș*, cu expoziții sudice, cîmpuri netede și fragmentare adîncă, cu versanți dezgoliți prin defrișarea pădurii. Înspre Almașul Sec, Cozia, Cîrjiți și Chergheș se manifestă mari inversiuni de temperatură.

III.3. *Topoclimatul teraselor Mureșului și luncii Cernei* (la care se include și interfluviul Cerna — Strei) cu un minus de umiditate și un plus de insolație prin expunere și deschidere largă a luncii și interfluviilor cu terase. Se fac deosebite microclimatic expozițiile sudice de la Arhia.

III.4. *Topoclimatul luncii Mureșului* caracterizat prin canalizarea vîntului dinspre vest pe culoarul Mureșului cu de tentă în dreptul Dealului Cetății (fără să afecteze orașul) prezintă scăderea precipitațiilor spre est, dar are un plus de insolație.

III.5. *Topoclimatul versanților nordici ai Mureșului*, cu expoziții sudice, sud-estice și sud-vestice, cu microclimate de versant (față și dos), cu diferențe între văi și suprefetele interfluviale.

III.6. *Topoclimatul de adăpostire al orașului* cuprinzînd vatra vestică a orașului și versantul de glacis, expus între 10—16 ore pe zi la insolație, adăpostit în fața vînturilor de vest și cu circulație neregulată, canalizată de astăzi (în partea de sus a orașului, la vest de bulevardul Dr. P. Groza), are un plus de căldură și umiditate, cu ceață frecventă în diminețile de primăvară și toamnă.

IV. *Solurile*, în funcție de condițiile pedogenetice create de relief și rocă mamă, de condițiile bioclimatice, sînt destul de variate.

IV.1. *Solurile de luncă* cuprind: *aluviuni* și *soluri aluviale superficiale* (pe grinduri, pe aluviuni grosiere) tinere și supuse aluvionării, cu humus puțin; *soluri aluviale medii* (în lunca înaltă, pe unele conuri de dejecție recente, pe glacisuri de contact) care sînt în stadiu mai înaintat de evoluție, pe depuneri mai fine; *soluri aluviale profunde* (în lunca înaltă și de sub terase); *soluri cernoziomice de luncă* și *soluri brune de luncă* (pe depuneri aluviale fine, luturi carbonatice) *soluri gleice* (în depresiuni, zone tasate cu nivel freatic ridicat).

IV.2. *Soluri de terasă* care sînt de tipurile: *cernoziomuri* și *cernoziomuri levigate de terasă* (mai ales T2 și T3) formate pe depuneri de terasă cu apa freatică sub 5 m, sînt din ce în ce mai levigate spre țîșină; *smolnițe levigate de terasă* (pe T3 și superioare) formate pe materiale aluvio-proluviale cu apă freatică sub 10 m, spre terasele superioare se apropie de cernoziomurile levigate iar spre versanții glacisurilor se simte podzolire mai intensă.

IV.3. *Solurile de pe versanți* sînt mai ales *soluri brune de pădure* pe roci argilo-lutoase și argilo-nisipoase (pe „dos“ și în altitudine sînt podzolite, iar pe pante înșorite — „față“ — sînt nepodzolite) *rendzinele* și *pseudorendzinele* apar pe versanții cu rocă mună marno-argiloasă sau calcare. Pe pantele accentuate solurile sînt afectate de eroziune făcînd să apară (fără zonalitate) *soluri erodate*.

V. *Vegetația* este reprezentată prin două formații vegetale: *pădurea* și *vegetația ierboasă* (pajiști și vegetație stepizată).

V.1. *Pădurea*. Întreaga zonă este cuprinsă în domeniul *pădurii* de foioase (subzona stejarului și amestecului acestuia cu fagul). Apare masivă pe Măgurile Deveii și pe pantele mai rezezi unde nu a fost defrișată. În zona Chergheș-Cozia este o pădure plină, ce coboară tentacular și întrerupt, pe văi și versanți, coboară pînă în V-Almașul Sec, Bejan și Dealul Cetății.

Vegetație lemnoasă a acestor păduri este reprezentată de: *gorun* (*Quercus petraea*), *cer* (*Q. cerris*), *gîrniță* (*Q. fraineta*), *carpen* (*Carpinus betulus*), *jugastru* (*Acer campestris*), *arțarul* (*Acer pestris*), *salcîm* (*Robinia pseudoaccacia*) și pealocuri, rar, *pin* (*Pinus silvestris*). Subarbo-retul este reprezentat prin *păducel* (*Crategus monogira*), *corn* (*Cornus mas*), *sînger* (*Ligustrum vulgare*), *porumbar* (*Prunus spinosa*), iar izolat pe Dealul Cetății, *lilic* (*Siringa vulgaris*), *soc* (*Sambucus nigra*) etc (*Schreiber Șt. Nufu A—1968 și 1969*). Pătura ierbacee din păduri este reprezentată de *Salvinia nemorosa*, *Agrostis vegetum*, *Luzula luzoides*, *Cytisus nigricans*, *Festuca silvatica*, *Genista tinctoria* etc. Atenție deosebită merită pădurea Bejan, declarată monument al naturii ca rezervație seminologică (descrisă în amănunt de Schreiber Șt. (1970), Vulcu B. Iacob Tr. (1971), Gruescu I.S. și Vulcu B. (1965).

V.2. *Formațiile vegetale ierboase* se asociază în funcție de orografie, fragmentarea reliefului și condiții pedoclimatice precum și în funcție de zonele de defrișare.

V.2.1. *Pajiștile din zona forestieră* se situează pe versanții înalți din vestul Deveii, pe măgurile Deveii și în zona Chergheș-Cîrjiți. Asociația vegetală este reprezentată de *Agrostis tenuis*, *Cynosurus cristatus*, *Anthoxanthum odoratum* etc și formează un covor bine încheșat. Local sînt afectate de eroziunea în adîncime.

V.2.2. *Formațiile vegetale stepizate* formate din:

a. *Asociații stepice xerofite* situate pe versanții puternic înclinați cu expoziție sudică pe soluri erodate sau superficiale (fruntea T3 la Sîntandrei, în Viile Deveii, Viile Bătrîne, Sîntuhalm, podul T5). În această asociație domină *Andropogon ischaemum*, *Koeleria gracilis* etc.

b. *Asociații stepice mezoxerotife* dominate de *Festuca sulcata*, *Koeleria gracilis*, *Agrostis tenuis* etc. (pe podul teraselor medii și pe văile ce fragmentează aceste terase).

V.2.3. *Formații ierboase de luncă, depresiuni și văi umede* care nu diferențiază sub influența apelor freatice sau apelor de suprafață din apropiere.

a. *Asociații hidrofite*, în lunca joasă, în depresiunile ei, unde apa freatică este la mică adâncime (0—1 m), pe soluri gleice, semimlăștinoase sau periodic înmlăștinite, dominate de *Phragmites communis*, *Carex* sp., *Juncus* sp., *Thypha* sp., etc.

b. *Asociația mezohigrofită*, pe lunca joasă și în depresiunile luncii înalte. Este dominată de *Agrostis alba*, lângă care apar *Anthoxanthum odoratum*, *Festuca praetensis*, *Trifolium repens*, *Trifolium pratense* etc iar pe locurile mai umede se asociază și *Cyperacee* și *Juncacee* etc.

c. *Asociația mezofită*, spre contactul luncii înalte cu terasele sau cu versanții, pe terasele de luncă, popine, sau pe terasele inferioare cu apa freatică sub 2,5—3 m., pe soluri aluviale semigleice, este reprezentată mai ales prin *Lolium perene*, *Poa pratensis*, *Agrostis alba* etc.

V.3. *Zăvoitul* ca vegetație de luncă, mixtă, de pădure și ierboasă, se află izolat, în lungul Mureșului, Cernei și Streiului ca și pe râurile afluențe lor, ca o fișie îngustă și întreruptă, fără a forma pilcări închegate. Aici alături de plante hidrofite și higrofite apar și esențe lemnoase de zăvoi (salcia, arinul etc).

VI. *Aportul factorului antropogen*. Răspîndirea actuală a solurilor și vegetației au împrămiată urma activității omenestii. *Defrișarea pădurilor*, pentru a cîștiga teren arabil sau fineață, dacă nu a modificat solurile — prin timpul istoric scurt — au adus însă modificări în răspîndirea vegetației. Schimbîndu-se microclimatul prin lipsa pădurilor pe diferiți versanți, în locul stejarilor a apărut vegetația ierboasă de pajști (în zona forestieră) sau de asociație stepică pe versanții mai puțin înalți. *Eroziunea accelerată*, proces impus după deranjarea de către om a echilibrului natural, a distrus solul, sărăcind resursele, iar covorul vegetal s-a arit.

Activitatea agricolă a modificat și arealul asociațiilor de luncă sau terase, restrîngîndu-l, înlocuindu-l cu ogoare (în afară de faptul că pe alocuri s-a intensificat eroziunea accelerată). Căutînd îmbunătățirea finatelor din jurul Devei, s-au însămințat noi plante, modificîndu-se compoziția, sau mărindu-se densitatea plantelor la hectar. Modificări s-au adus și vegetației de luncă, prin dare în folosință, *desecări*, *reglări de curs* (chiar dacă numai pe porțiuni mici) s-a modificat structura asociației fiind înlocuite natural, pe aceste porțiuni, plantele hidrofite și higrofite cu cele mezohigrofite.

VII. Ca urmare a combinării factorilor naturali, biogeografici și antropogeni, în împrejurimile Devei se află următoarele zone fitogeografice:

A. *Zona fitogeografică a măgurilor vulcanice și a suprafețelor de 400—450 m și 500 m* (suprafețe de eroziune și litologice) cu pante mari, impracticabile pentru agricultură, ferite de intervenția omului (defrișeri) și cu suprafețe împădurite rămase intacte în scopul păstrării și conservării fondului forestier. Zona are un plus de umiditate, cu scurgere la suprafață, păstrîndu-se solul brun de pădure și dezvoltîndu-se rendzinele. Vegetația este reprezentată prin asociația forestieră (*Quercus* în amestec cu fag) și pajști de zonă forestieră.

B. *Zona fitogeografică a suprafețelor de 350 m* înconjoară ca o prispă măgurile vulcanice. Este fragmentată de torenți și văi, cu versanți abrupti supuși spălării, cu văi adînci și umbrite, cu bazinețe aproape închise, în care se formează diferite expoziții (deci topoclimate diferite) și zone de inversiuni de temperatură). Aici pe soluri brune de pădure, rendzine, soluri erodate se dezvoltă: *vegetație de pajști* din

zona forestieră, *vegetație stepică xerofită* (pe versanții abrupti de „fală” și pe cîmpurile însorite ale suprafeței de pe care a fost defrișată pădurea). *Pădurea* a rămas sub formă de pîlcuri pe văile înguste, impracticabile pentru agricultură. Ea nu mai formează o zonă continuă ci tentaculară, cu întreruperi, pe văi.

C. *Zona fitogeografică din nordul Mureșului* cu două subzone:

a. Suprafața de 400—600 m, împădurită, cu goluri de pajști de zonă forestieră, pe soluri brune de pădure, versanții spre Mureș expuși insolației unde apare asociația vegetală xerofită iar solurile sînt supuse pălării.

b. Suprafața intercalată de 350—500 m, în care se manifestă ca o suprafață biogeografică tinăra (ca vegetație) mai ales ierboasă: fie de pajști din zona forestieră, fie stepizată xerofitică.

D. *Zona fitogeografică a teraselor și interfluviului Cerna-Strei*. Etajarea teraselor, a apei freactice (la adîncimi tot mai mici pe măsură ce se coboară pe terasele inferioare), fragmentarea (de torenți) a produs și aici o stratificare locală a solurilor și vegetației. Pe cernoziomurile levigate de terasă (pe terasele inferioare), pe smolnițe (pe terasele medii și superioare) se dezvoltă vegetație stepizată (pe terasele cu deficit de umiditate), vegetație stepizată xerofitică (pe frunțile înclinate, pe soluri erodate sau superficiale, pe podul T5), vegetație stepică mezoxerofitică pe terasele medii și văile ce le fragmentează.

E. *Zona fitogeografică a luncilor* unde datorită evoluției arterelor hidrografice se formează *zona de contact cu versanții și terasele* (mai umedă în depresiuni de tasare sau de contact), cu conuri de dejecție și glacisuri (cu umiditate mai puțină), *lunca înaltă* (apa subterană între 2—3 m), *lunca joasă* cu apa freatică aproape de suprafață (mai ridicată în fostele meandre și brațe moarte) cu înmlăștiniri și suprafețe inundabile. Aici stratificarea solurilor și vegetației este de asemenea evidentă. Aluviunile și solurile aluviale superficiale, medii și profunde (se zonifică din interior spre exterior), cernoziomurile de luncă și solurile gleice cuprind o vegetație hidrofită și mezohidrofită (în zone de tasare și luncă joasă), vegetație mezofită în lunca înaltă și la contactul cu versanții. Zăvoiu este reprezentat prin fișii înguste și intermitente.

VIII. Vegetația din împrejurimile Devei aparține tipului de vegetație de dealuri, alternanță de păduri de stejar și fag cu pajști secundare precum și tipului pajștilor secundare stepizate alături de vegetație de luncă și terase.

Ca zone și districte de peisaj, zona înconjurătoare Devei, se cuprinde în *zona peisajelor de munți mici și dealuri* cu păduri de stejar și fag, fînețe secundare, ogoare și grădini de pomi pe soluri brune și podzolite în diferite grade, a *peisajului depresiunilor intramontane* și în *zona peisajului pajștilor stepizate secundare* cu ogoare și vegetație de luncă (răspîndit în luncă și pe terase).

BIBLIOGRAFIE

1. Gruescu I.S., Vulcu B., *Regiunea Hunedoara*. Natura, Seria geologie-geografie, Nr. 4/1965.
2. Schreiber St., *Notă asupra Quercineelor pădurii Bejan*, Sargetia, VII, 1970.
3. Schreiber Șt., Nuțu A., *Rarități floristice pe dealurile Devei*, Sargetia, V, 1968.

4. Schreiber Șt, Nuțu A., *Angiosperme dicotiledonate din flora dealurilor Devei*, Sargetia, VI, 1969.
5. Stoica C., *Monumente ale naturii și obiective turistico-balneare pe teritoriul orașului Deva*, Sargetia, VI, 1969.
6. Trufuș V., *Hidrologia zonei orașului Deva*, Sargetia, VI, 1969.
7. Vulcu B., Iacob Tr., *Monumente ale naturii din regiunea Hunedoara*, Natura, Seria biologie, nr. 3/1967.

RÉGIONS PHYTOGÉOGRAPHIQUES AUX ALENTOURS DE DEVA

RESUMÉ

En partant d'une analyse sommaire des zones de relief, du climat local, des sols et de la végétation, ainsi que du facteur anthropogène, l'auteur entreprend un zoning phytogéographique, qui lui permet de relever : a) la zone des mamelons volcaniques et des hautes terres ; b) la zone de 350 m d'altitude ; c) la zone située au nord du Mureș ; d) la zone des terrasses ; e) la zone des vallées des cours d'eau.